

demeter

Biodynamische
kwaliteit

Demeter-info

Nieuwsbrief voor Demeter-licentiehouders. Nummer 73 maart 2018. Verschijnt 4 x per jaar.

Met koe Merijn naar Den Haag.....

Onze kippen zitten nog steeds opgehokt om de belangen van de intensieve pluimveehouderij te beschermen. BD-melkveehouders – zelfs degenen die helemaal geen krachtvoer gebruiken - worden opgezadeld met hoge boetes om de derogatie uit Brussel te behouden en bedrijfsopvolging - zoals nu bij Hansketien wordt geprobeerd - is vanwege torenhoge grondprijzen voor extensief werkende bedrijven vrijwel onbetaalbaar. Ondertussen werden Koningin Maxima en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Carola Schouten, enthousiast onthaald op de BioBeurs.

Veranderingsprocessen zijn pijnlijk. We weten dat het anders moet en kan, maar wat zijn onze gewoonten en onze machtsstructuren hardnekkig! Het is natuurlijk geweldig dat Carola Schouten en Koningin Maxima met veel belangstelling kennis namen van de ontwikkeling van biologisch en hier ook warme woorden over spraken. Maar wordt het dan ook geen tijd om door te pakken? In plaats van vergaderingen met bestuurders van organisaties die de bestaande machten vertegenwoordigen, zouden politici de échte veranderaars op het Ministerie moeten uitnodigen.

Met 'we kunnen het klimaatprobleem oplossen' trekt Jan Terlouw overal volle zalen. Maar dan zegt Terlouw 'dan moeten we wel politici hebben die leiding aan dat veranderingsproces willen geven'. Dat begint met luisteren naar mensen die in de praktijk hebben bewezen dat het anders kan. Natuurlijk zijn er ook 'verliezers' bij veranderingsprocessen, maar als de bodemvruchtbaarheid en biodiversiteit steeds verder terugloopt, weten we zeker dat we op termijn allemaal de klos zijn. En vanuit een aanpak die ons weer verbindt met de natuur, ontstaan juist nieuwe kansen en perspectieven.

Demeter Boer Bram Borst van de Buitenplaats heeft via een prachtig filmpje (ook te zien op onze facebook pagina) en in een TV uitzending op 20 maart van Monitor glashelder uitgelegd, hoe hij optimaal duurzaam werkt en toch door regelgeving wordt afgestraft. Natuurlijk heeft Stichting Demeter samen met de BD Vereniging haar geluid laten horen in de fosfaatdiscussie richting Tweede Kamer en Ministerie. Maar we zullen mensen in het hart moeten raken om te zorgen dat de boeren van de toekomst de ruimte krijgen die ze verdienen.

Bram denkt er nu aan om met koe Merijn -die volgens de regels naar de slacht moet -naar ons politieke hart in Den Haag te gaan. Veel (jongeren) organisaties en Warmonderhoffers (Bram is oud leerling) scharen zich inmiddels achter hem.

Zou mooi zijn als het een grote optocht zou worden.....wilt u Bram en Ilse steunen of aansluiten: onzekoeiengeven@loeigoeiezuivel.nl

Koningin Maxima in gesprek met Ronald van Marlen (bestuurslid Demeter) op de BioBeurs

Foto's BioBeurs: Dick Boschloo

Save the Date:
**Najaarscongres
BD/Demeter**

**Woensdag 17 oktober
Landgoed
Mariënwaardt, Beesd**
(meer info pagina 2)

Bram Borst

Bert van Ruitenbeek, directeur Stichting Demeter

We gaan weer Toekomst Zaaien....wie doet ermee?

Stichting Demeter gaat in oktober 2018 weer Toekomst Zaaien, net als in de jaren 2012-2015. Bij het Toekomst Zaaien komen burgers naar de biodynamische boerderij om met zijn allen een akker met wintergraan in te zaaien. Het sluit prachtig aan bij onze nieuwe slogan 'Barstensvol leven' en inzet op communicatie over het doorgeven van het leven. Door samen met de boer te zaaien krijgen consumenten de kans om zich te verbinden met de oorsprong van hun voedsel: het zaadgoed. Ook maken ze nader kennis met een biodynamische boerderij.

In 2006 zijn twee Zwitserse biodynamische boeren van start gegaan met Toekomst Zaaien. Inmiddels doen meer dan tien landen mee. Het is een internationale actie die het belang van biodiversiteit onder de aandacht brengt en protesteert tegen de groeiende monopolisering van de zaadhandel. Zaad is ook cultureel erfgoed. Tegelijkertijd is het een lokale actie waarbij betrokkenheid van burgers bij de boeren centraal staat. Het is een leuke activiteit om samen met kinderen te doen.

Het Toekomst Zaaien zal in oktober op ca 8 tot 12 boerderijen plaatsvinden. Via allerlei kanalen worden burgers uitgenodigd om te komen zaaien. Na uitleg door de boer lopen de deelnemers in een lange rij over de akker om met de hand het zaad in een boog uit te strooien. Een magische ervaring. Bij een deel van de boerderijen die meedoen, willen we na het zaaien een aanvullend programma organiseren, bijvoorbeeld een lunch, een lezing met discussie, een film of broodjes bakken.

De coördinatie van het project Toekomst Zaaien wordt verzorgd door Ellen Winkel. Hebben jullie interesse? Laat het haar vast weten, via ellen@schrijfwinkel.nl of 06.212.05.816.

Toekomst Zaaien op de Beukenhof 2012

Najaarscongres BD/Demeter woensdag 17 oktober op landgoed Mariënwaerdt in Beesd

De datum en locatie voor ons najaarscongres zijn vastgesteld, noteert u deze datum alvast, een volledig programma en inschrijfmogelijkheid volgen later.

Inmiddels staan twee sprekers vast: Claudy Jongstra, die vanuit haar landgoed in Huns Friesland de wereld veroverd met haar kunstwerken gemaakt van volledig natuurlijke materialen en daarvoor samenwerkt met Demeter boeren, maar ook zelf schapen houdt, verplanten teelt en brood bakt op BD grondslag (een aanvraag voor Demeter-licentie is in de maak...) Ze zal ons meenemen in haar inspirerende visie op revitalisering van het platteland met het stimuleren van biodiversiteit en het behoud van natuurlijk en cultureel erfgoed vanuit haar 'Farm of the World' concept.

Een tweede spreker is Jan Groen, bekend als CEO van Green Organics en voorzitter van BioNederland. Jan zal ons meenemen in zijn visie over de marktkansen voor Demeter.

Verder zullen we natuurlijk ook mogelijkheid bieden voor rondleidingen op het landgoed, waar ook plannen worden gesmeed voor een biodynamische toekomst.

Demeter-plein

We ontvingen veel positieve reacties op ons Demeter-plein waar bezoekers ook werden uitgedaagd mee te denken over toekomstbestendige landbouw

Demeter-plein met Warmonderhof, BD-Vereniging, Kraaybeekerhof, Landgilde, stg. BD-Grondbeheer

Filmpjes over biodynamisch met Michiel Rietveld

De biodynamische landbouw laat zich moeilijk in een oneliner duiden. Daarom gingen we met Michiel Rietveld - als een van de founding fathers van de BD-beweging en het Demeter keurmerk - en filmer Joris van der Kamp op zoek naar de kern van de BD-landbouw. De rode draad is hoe biodynamische landbouw het leven doorgeeft, vast te leggen in een vijftal korte films. De filmpjes komen vanaf eind april beschikbaar op onze website en zijn opgenomen op de plek die hij zelf heeft opgericht en waar hij al zoveel boeren en tuinders heeft opgeleid; biodynamische tuinderij Kraaybeekerhof. Michiel: "De boeren en verwerkers die hier hun opleiding hebben gehad, zijn geraakt door de idealen van de biodynamische landbouw omdat het ze ook heeft geraakt in hun eigen ontwikkeling."

Volgens Michiel Rietveld is biodynamische landbouw de landbouw van de toekomst Michiel: "BD-landbouw is niet in een *oneliner* uit te leggen. Het is een beleving. Het is met liefde en aandacht werken aan je eigen ontwikkeling en die van de natuur. Dat vraagt om trouw en doorzettingsvermogen. *Alleen dan geef je het leven door.*"

Michiel Rietveld op Landgoed Kraaybeekerhof met preparatenkist.

Barstensvol Leven

Met een luidkeels zingend roodborstje op de achtergrond vertelt Michiel bij de composthoop over het belang van BD-landbouw voor de gezondheid van de mens én die van de hele aarde. "Deze centrale plek binnen het BD-bedrijf laat zien waar het in belangrijk mate om draait: de transformatie van het leven, via afbraak door micro-organismen richting opbouw via de regenworm. Dit 'ver-aardingsproces' zorgt voor optimale voeding voor de regenworm, die als enigste organisme in staat is hier stabiele humus van te maken. Deze eiwitachtige verbinding is de drager van het leven. Onze preparaten die we aan de compost toevoegen werken als een serum voor de huid van de aarde. Zo ontstaat een optimale kwaliteit bodem die zorgt voor vitale voeding, barstensvol leven. Bovendien wordt er in een levende bodem koolstof vastgelegd. Daarmee draagt de BD-landbouw ook bij aan het verminderen van het klimaatprobleem."

Holistisch perspectief

Michiel verklaart dat alles met elkaar in verbinding staat: "Het is roerend om te zien, te durven denken, dat de aarde als orgaan onderdeel is binnen een nog groter organisme, de kosmos. Vergelijk het met ons lichaam waarin de organen met elkaar in verbinding staan om te zorgen dat we gezond blijven. Bij de aarde werkt dat net zo. Sluit je je af van het immense kosmische organisme, dan komt alles in een stervensproces terecht. BD-boeren bewerken de aarde in het licht van dit holistische perspectief. Zo geeft de BD-landbouw het leven door en is daarmee dé landbouw van de toekomst."

De filmpjes gaan onder andere over de rol van BD landbouw wat betreft bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit en dierenwelzijn en staan vanaf half april op de website van Stichting Demeter en kunnen ook voor scholingsdoeleinden worden gebruikt.

Landbouw

Welk zaadgoed kan ik gebruiken?

Regelmatig komen er uit inspectierapporten vragen over gebruikte variëteiten van met name kool en of ze wel acceptabel zijn voor Demeter. Daarom deze oproep om van te voren te checken of je zaden in de biodatabase.nl staan. Staan ze er niet in hou dan rekening met het feit dat je aan ons moet bewijzen dat de zaden GGO-vrij zijn en ook CMS-vrij. Lever die stukken vooraf in, ook als je een ontheffing van Skal hebt gekregen en wacht niet op een inspectie.

Samenwerkingscontracten

Omdat er in 2016 door de DVC al besloten was een lange termijn traject op te starten waarbij we willen toewerken naar een toekomst met alleen gemengde bedrijven is nu een eerste stap om de overeenkomst te professionaliseren. Deze overeenkomst staat op onze website

In deze overeenkomst wordt meer in detail ingegaan op de aard van de samenwerking; bijvoorbeeld mest-diervoer uitwisseling of grond uitwisseling. Wij zullen deze samenwerking ook in onze database gaan verwerken en de overeenkomst zal in de inlog omgeving zichtbaar zijn. Wij willen iedereen die een samenwerking is aangegaan verzoeken deze nieuwe overeenkomst in te vullen en aan ons op te sturen

Interesse in Agroforestry?

Er komt in Nederland meer en meer aandacht voor agroforestry en niet alleen via voedselbossen maar ook in uitlopen van kippen en afscheidingen van akkers.

Inlogomgeving weer open/certificaten via portal beschikbaar

De inlogomgeving is weer open gezet. Onze excuses voor een eerder verzonden lege mail en de vertraging van het open zetten. Wij gaan ervan uit dat alles nu weer naar behoren werkt en als er vragen of opmerkingen zijn dan horen we dat graag. In de inlog omgeving staan ook de certificaten voor dit jaar voor de landbouw en boerenverwerking.

Vanuit de DVC

De leden van de DVC zijn René Dijkstra, voorzitter, Martijn Schieman, Jan de Wit, Rina van der Stok (nieuw sinds 2017), Gerdien Kleijer (nieuw sinds 2017), Jan Weijzenfeld, Marion Schoenmakers, Huib Bor.

Pluimvee: max. aantal kippen per stal en definitie stal

Internationaal wordt er gesproken over stal, en in het Nederlandse handboek over compartiment.

Een ingediende motie van vorig jaar om de compartimentering aan te houden heeft het niet gehaald.

Derhalve is er door Nederland een landenonthefing aangevraagd om de situatie ook naar de toekomst goed te regelen. Deze ontheffing is niet toegekend.

Dit betekent voor de huidige licentiehouders dat zij vooralsnog onder de huidige regeling blijven vallen maar bij wijzigingen (nieuwbouw, etc) en voor nieuwe Demeter licentiehouders dat het max. aantal kippen per stal 3000 wordt. Met de Demeter kippenhouders zal worden overlegd over de toekomst.

Foliegebruik

Er is op verzoek een besluit genomen door de DVC over hoe te handelen bij ontheffingen van foliegebruik. Het gebruik van folie is om belangrijke redenen zoals het verstoren van het bodemleven en het verstoren van de waterhuishouding bij Demeter niet toegestaan, tenzij ....

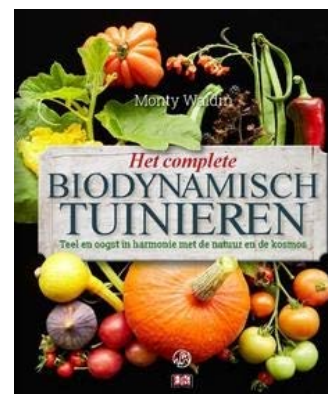
Foliegebruik is toegestaan bij aspergeteelt (ook vervroegen teelt). Voor andere teelten, eenjarige teelten maar ook aardbeien is een goed gemotiveerde ontheffingsvraag nodig. Een ontheffing wordt alleen tijdelijk verleend. Dus bij de motivatie hoort ook een onderzoek naar andere toekomstige oplossingen.

Bodem Voordeel Flevoland

In Flevoland werken LTO Projecten, Countus, Stichting Veldleeuwerik, Aeres Hogeschool en de provincie Flevoland aan een project ter verbetering van samenwerking tussen veetelers en akkerbouwers.. De koppels onderzoeken met behulp van een adviseur wat voor knelpunten ze tegenkomen op het gebied van bodem, economie en de sociale kant van samenwerking en welke voordelen daarbij te behalen zijn. Omdat het project vanaf 1 juli in een volgend stadium komt, ontstaat er ruimte voor Demeter koppels, mits beide bedrijven wel in Flevoland liggen. Interesse? susan@stichtingdemeter.nl

Probos is een van de instituten die hier onderzoek aan doet en ervaring mee heeft. Zij komen graag in contact met boeren die hier al wat mee doen of wat mee zouden willen doen, maar nog geen ervaring hebben. Hebben jullie interesse om hier mee aan de slag te gaan, zijn jullie op zoek naar kennis over dit onderwerp of anderszins, neem dan contact op met Susan

(susan@stichtingdemeter.nl) of direct met Probos via Martijn Boosten (martijn.Boosten@probos.nl).

Na een uitgave van Christoffor vorig jaar van auteur Hilary Wright is onder eenzelfde titel weer een boek verschenen over biodynamisch tuinieren. Nu van Monty Waldin, bekend auteur over biodynamische wijnbouw, Een rijk geïllustreerd boek met een jaarkalender, informatie over wissel- en combinatieteelt en teelinstructies voor 75 verschillende groenten en fruitsoorten. Een naslagwerk én werkboek voor ervaren (bd en ecologisch) tuiniers en voor iedereen die zelf graag aan de slag wil gaan met natuurlijk moestuinieren Tot 30 maart is het boek met korting van € 5,00 te koop voor 27,50 www.groenteboekenshop.nl ISBN: 9789062240357

WELKOM OP ONS
BIODYNAMISCHE BEDRIJF

WWW.STICHTINGDEMETER.NL

Begin juni zal eenmalig aan alle boeren een gratis **spandoek** worden toegestuurd in de verwachting dat u er een mooie plek voor vindt op uw bedrijf.

Inzage voor Demeter Nederland van SKAL rapportages:

Autoriseren via Skal portaal

Stichting Demeter kan vanaf 1 januari 2018 inspectierapporten van Skal-geregistreerden inzien. **Hiervoor dient de Demeter licentiehouder autorisatie te verstrekken aan Demeter.**

De autorisatie voor Demeter om inspectierapporten in te zien vindt op de portal plaats in hetzelfde scherm als de autorisatie voor andere bedrijven om certificaten in te zien.

Deze autorisatie kunnen Skal-geregistreerde bedrijven via de Skal portal afgeven op dezelfde manier en op dezelfde plek waar ze ook andere bedrijven kunnen autoriseren om hun certificaten in te zien. Onder het kopje "Certificaten / inspectierapport uit mijn netwerk" is dit in het rood gearceerde gedeelte van onderstaand scherm in te geven.

Een bedrijf moet een einddatum opgeven voor de autorisatie. Die datum kan nooit later zijn dan heden. Deze restrictie is ingebouwd om te voorkomen dat bedrijven Demeter onbedoeld gedurende langere tijd autoriseren. De autorisatie verloopt dus automatisch na een jaar en dient door de Demeter licentiehouder zelf onderhouden te worden. Indien u hier nog vragen of opmerkingen over heeft dan horen wij dat graag.

05112014 testbedrijf JH release november 2014-2 test vest naam | Publieke website Skal

Overzicht certificaten netwerk

Klik [hier](#) om de gebruikershandleiding te downloaden.

Selectie

Skalnummer	benaming	
	Adres	

Ik deel mijn certificaatgegevens actief met de volgende afnemers:

Skalnummer	benaming	Afdeling	Startdatum
100003	TESTBEDRIJF BEREIDING SKAL Reestdal 24 8302 JW EMMELOORD		Van: * 13-12-2017 Tot: 17-01-2018

[+Toevoegen afnemers](#)

Ik deel mijn Inspectierapporten actief met de volgende afnemers:

Skalnummer	benaming	Startdatum
010067	Stichting Demeter Diederichslaan 25d 3971 PA DRIEBERGEN	Van: * 14-01-2017 Tot: * 01-12-2018

[+Toevoegen afnemers](#)

Mijn bedrijf neemt af van:

Skalnummer	benaming	extra functie Afdeling	Geldigheid certificaat	Datum laatste inspectie	Startdatum
100002_LOC103237	Testcompany Skal2 Testcompany Dokter Klinkertweg 28a 8025 BS ZWOLLE		Van: 23-11-2017 Tot: 31-12-2017	19-10-2017	Van: * 30-08-2017 Tot: 22-12-2018

[Download documenten 1](#)

Opslaan Sluiten

Zorg voor stro

Wij krijgen veel ontheffingsaanvragen binnen voor het gebruik van gangbaar stro. Wij willen deze trend graag keren omdat gangbaar stro als risico heeft dat je ook residuen van pesticiden op je bedrijf introduceert. Allereerst is het zaak dat als je dieren hebt je ook genoeg graan verbouwd om in de stro behoefte te kunnen voorzien. Je kunt dit ook binnen een samenwerking met een akkerbouwer afdichten. Mocht er een jaar zijn met een mindere oogst dan voorzien ga dan op tijd opzoek naar biologisch stro en wacht niet tot je eigen stro op is want de kans dat biologisch stro dan nauwelijks meer te vinden is, is groot. Mocht je toch gangbaar stro moeten aankopen controleer dan of je voldoet aan de regel dat minimaal 2,5 kg ds/GVE/dag van minimaal biologische oorsprong moet zijn. Pas als je daar niet aan voldoet kun je bij ons een ontheffing aanvragen. Wij kunnen dan echter het prijsverschil tussen biologisch stro en gangbaar stro in rekening brengen.

Wijzigingen doorgeven

Wij moeten er regelmatig via een inspectierapport achter komen dat er wijzigingen zijn in het areaal grond van een bedrijf of wijzigingen in adresgegevens dan wel contactpersonen. Voor een goede communicatie willen wij iedereen vragen wijzigingen op tijd aan ons door te geven zodat wij indien nodig daar mee aan de slag kunnen.

Aandachtspunten voor handel en verwerking 2018

De jaarlijkse inspectie voor verwerkers, contractverwerkers en handelaren (steekproefsgewijs) is afgerond en de meeste licentiehouders hebben hun licentie weer ontvangen. Uit de controlerapporten komen een aantal aandachtspunten, waar we in algemene zin toch op willen wijzen.

Afnemers dienen te beschikken over een Demeter-licentie

Alle afnemers van Demeter gecertificeerde producten dienen net als leveranciers te beschikken over een Demetercertificaat. Dit betekent dat uw voor aanneming van nieuwe klanten dient te verifiëren of deze beschikken over een geldig Demetercertificaat. Er is hierop een uitzondering: Individuele winkels die ook volgens SKAL geen certificaat nodig hebben.

Plaatsing Demeter-logo op voorkant etiket (bovenrand, midden)

Wij willen er op wijzen dat bij aanpassing van etiketten het logo in het bovenste derde van de verpakking of etiket dient te staan met als doel goede herkenbaarheid voor de consument.

Er geldt nog een overgangstermijn voor bestaande etiketten, maar vanaf 2020 dienen alle etiketten op deze eis te zijn aangepast.

Wijzigen productspecificaties

Als er wijzigingen zijn bij het product, dienen deze vooraf te worden voorgelegd voor goedkeuring.

Mutaties

Nieuwe Certificaten Landbouw

- Mts. Mooij-DeLange (Melkveehouder in Noord-Holland)
- Kwekerij Eko-logisch (Groenteteler in Zuid-Holland)
- Ouwendorperhoeve (Bedrijf met diverse diersoorten in Gelderland)
- Gennep Hoeve (Gemengd bedrijf in Brabant)
- De Kollebloem (Tuinbouw bedrijf in België)
- De Lepelaar (als boerenverwerker) voor sorteren en wassen van groenten van derden

Nieuwe Demeter Producten

- Handel in Demeter Balsamico azijn en wijn van Rossano Wijnimport
- Ginger en Turmeric van IPOKI BV
- Bieten bij BioBeta BV
- Maaltijden en groenten op eigenaam bij Oerlemans Foods Waalwijk BV.

Nieuwe Demeter Verwerkers

- De Zaderij Coöperatie U.A. Schoont en verpakt Demeter zaden van diverse Demeter bedrijven.

Nieuwe Demeter Handelaren

- NaNa Bio, Handel in Demeter producten voornamelijk gedroogd, bevroren fruit en noten
- Interrupcion B.V. Als handelaar in fruit, blauwe bessen, appels en peren, met uitbestede diensten
- Just Organic service & Trading BV met handel in groenten
- Top Fresh Handel, handel in wortelen.

Beëindiging licentie

- Vogeltuin van Pieter Vogel per begin maart 2018
- Oerlemans Foods Nederland BV uit Venlo

Aanpassingen Demeter handboek

Het handboek met de voorwaarden zal in mei worden aangepast en uiterlijk in juni worden gepubliceerd. Onder andere de moties van Demeter internationaal 2017 worden verwerkt en de tekst over de verplichting over ingevroren of gevriesdroogde producten (Demeterinfo april 2017) wordt verwijderd.

Mailadressen voor de Demeter-info

Graag zouden wij mailadressen willen ontvangen van uw medeondernemers, medewerkers en of de controleurs om het bereik van de Demeter-info zo optimaal mogelijk te maken. Belangrijke normwijzigingen en of aanvullingen worden doormiddel van deze nieuwsbrief gecommuniceerd. Om ons te verzekeren dat u de informatie ook leest vragen wij de mailadressen zodat we de link naar onze Demeterinfo op onze website na verschijning aan u door kunnen sturen zodat u de wijzigingen dus ook altijd digitaal na kunt lezen. Stuur naar: info@stichtingdemeter.nl Verder is er besloten om de betalende Demeterinfo abonnees ook per mail te versturen, zodat deze voortaan ook geen rekening voor de Demeterinfo zullen ontvangen.

Stichting Demeter
Diederichslaan 25 d
3971 PA Driebergen
T: 0343-522355
F: 0343-516943
E: info@stichtingdemeter.nl
W: www.stichtingdemeter.nl
IBAN: NL06.TRIO.0212480758
KvK: 30172436